

Innhold

Bakgrunn for retningslinjene.....	2
Kommunens myndighet	2
Konsesjonsplikt.....	2
Om konsesjonsvurderingen	3
Lovbestemt boplikt.....	3
Erverv til landbruksformål	4
Erverv der søkeren ikke skal/kan oppfylle lovbestemt boplikt	6
Priskontroll	6
Kontroll og oppfølging.....	6
Kommunale retningslinjer.....	7
1. Konsesjonsvilkår	7
1.1 Boplikt.....	7
1.2 Avståelse av arealer	7
1.3 Driveplikt	8
1.4 Søknad om endring av konsesjonsvilkår.....	8
2. Bruks- og eierstruktur.....	8
2.1 Erverv av tilleggsareal	8
2.2 Erverv av bruk nr. 2	8
2.3 Sameie.....	8
2.4 Selskap med begrenset ansvar.....	9
3. Priskontroll	9
4. Oppfølging av boplikt og konsesjonsvilkår.....	9

Konsesjonsloven

Bakgrunn for retningslinjene

I vedtak av 30. november 2017 i Kommunestyret ble det bestemt at retningslinjene for praktisering av konsesjonsloven og jordloven skal revideres. Retningslinjene ble sist revidert i 2010 etter lovendringer for å forenkle reglene om bo- og driveplikt i 2009. September 2017 ble loven igjen endret, hvor formålet var å bidra til at færre erverv omfattes av konsesjonsplikt og boplikt. Færre erverv omfattes også av priskontroll, og formålet med dette er å bidra til et større utbud av skogarealer og legge til rette for omsetting av mindre landbrukseiendommer i bosettingssammenheng. På bakgrunn av de nyeste lovendringene blir retningslinjene revidert.

Hovedbegrunnelsen for å vedta kommunale retningslinjer er en prinsipiell politisk drøfting av den lokale tilpasningen av lovverket, samt å få til en mest mulig lik og forutsigbar behandling av sammenlignbare saker. Dette vil sikre kontinuitet i strategien for forvaltning av landbruksressursene i kommunen og lik behandling av sammenlignbare saker. De kommunale retningslinjene gir føringer for den lokale skjønnsutøvelsen.

Loven er et redskap som bygger opp om samfunnspolitiske mål. Kommunen skal forvalte virkemidlene i loven slik at lokale samfunnsbehov ivaretas innenfor rammene av nasjonal politikk. Samfunnshensynet er det sentrale i vurderingen og samfunnsinteressene skal relateres til nåtid og til fremtidige generasjoners behov. Samfunnsnyttens skal etter dette ses i et langsiktig perspektiv. Søknad om konsesjon kan innvilges, avslås eller innvilges med vilkår som er pålagt for å fremme lovens formål.

Kommunens myndighet

I henhold til *Vedtak om overføring av myndighet til kommunen, fylkesmannen, Landbruksdirektoratet og Direktoratet for mineralforvaltning etter konsesjonsloven, jordlova og odelsloven § 1* har kommunen avgjørelsesmyndighet i saker i henhold til konsesjonsloven. Dersom en sak gjelder eiendom med beliggenhet i flere kommuner, skal den kommunen der hoveddelen av eiendommen ligger avgjøre saken etter at uttalelsene er innhentet fra den/de andre kommunen(e) der eiendommen ligger. Fylkesmannen er klageinstans.

I Rundskriv M-6/2003 Bestemmelser om overføring av myndighet og forskrift om saksbehandling mv. i kommunen etter konsesjonsloven, jordloven, odelsloven og skogbruksloven er det gitt en oversikt over sakene kommunen har avgjørelsesmyndighet i.

Konsesjonsplikt

Konsesjonsloven av 28. november 2003 bestemmer at alle erverv av fast eiendom og stiftelse av bruksrett for lengre tid enn 10 år, er undergitt konsesjonsplikt med mindre det er gjort unntak i loven eller forskrifter satt i medhold av loven. Som erverv regnes også erverv av andeler eller parter i en eiendom. Et erverv er et fellesord for alle måter man kan overta en eiendom på. Søknad om konsesjon skal sendes til kommunen innen 4 uker etter at avtalen om overdragelsen ble gjort eller erververen fikk rådighet over eiendommen. Erverv som krever konsesjon kan ikke tinglyses eller matrikkelføres med mindre konsesjon er gitt.

En rekke overdragelser og erverv trenger ikke konsesjon. Dette følger av konsesjonsloven § 4 og § 5, og er konsesjonsfrie erverv enten på bakgrunn av eiendommens karakter eller erververens stilling. For slike konsesjonsfrie erverv benyttes «Egenerklæring om konsesjonsfrihet». I tillegg er det listet opp erverv i § 2 annet ledd som ikke omfattes av konsesjonsloven. Forskrift om konsesjonsfrihet for visse erverv av fast eiendom, egenerklæring ved konsesjonsfrihet, fulldyrket jord og beløpsgrense ved priskontroll presiserer ytterligere erverv som ikke trenger konsesjon samt hvilke erverv hvor egenerklæring ikke er nødvendig.

Om konsesjonsvurderingen

Målet med saksbehandlingen er å avklare om konsesjonssøkers formål med ervervet gir de mest gagnlige eier- og bruksforhold for samfunnet. Hvorvidt en konsesjonssøknad skal innvilges eller ikke beror på en individuell og konkret vurdering. Ingen har krav på å få konsesjon, men konsesjon skal gis med mindre det er saklig grunn til å avslå.

Konsesjonsloven § 1 (lovens formål)

Loven har til formål å regulere og kontrollere omsetningen av fast eiendom for å oppnå et effektivt vern om landbrukets produksjonsarealer og slike eier- og bruksforhold som er mest gagnlige for samfunnet, bl.a. for å tilgodese:

1. *framtidige generasjoners behov.*
2. *landbruksnæringen.*
3. *behovet for utbyggingsgrunn.*
4. *hensynet til miljøet, allmenne naturverninteresser og friluftsjnteresser.*
5. *hensynet til bosettingen.*

Samfunnsinteressene som nevnes i § 1 er ikke uttømmende og loven åpner for at andre samfunnsinteresser også kan tas med i vurderingen. Dette kan være hensyn som støttes i annen lovgivning eller andre hensyn som ikke er formalisert, men lovens formål angir de hensyn som er relevante. Begrepet «*mest gagnlige for samfunnet*» innebærer at en må velge mellom de faktiske mulighetene en har. Samfunnsnyttten skal ses i et langsiktig perspektiv.

Ved konsesjonsvurderingen skal det tas utgangspunkt i søkers formål med ervervet. Dette formålet skal vurderes i forhold til hvilke relevante samfunnsinteresser som gjør seg gjeldende i saken, jf. konsesjonsloven formål, konsesjonsloven § 1. Gjelder ervervet landbruksformål, gjelder dessuten § 9 og § 9 a. Det kan settes vilkår for ervervet med hjemmel i § 11.

I konsesjonsloven omfatter uttrykket «landbruksformål» *jord-, skog- og hagebruk, reindrift og tilleggsnæringer, herunder turisme, salg av gårdsprodukter, utleievirksomhet i forbindelse med jakt m.m.* Om eiendommer som ikke har landbruksarealer i form av produktiv skog og jordbruksarealer i henhold til arealressurskartet, står følgende i rundskrivet; *erverv av eiendommer uten produktive arealer anses ikke som erverv til landbruksformål.*

Lovbestemt boplikt

Boplikt tar sikte på å ivareta hensynet til bosetting, hensynet til helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskapet. Departementet antar at en eier som selv bor på eiendommen har større foranledning til å ivareta eiendommens ressurser i et langsiktig perspektiv enn en som ikke

bor der. Sannsynligheten for at eieren vil bli boende på eiendommen er stor for eiere som selv har bodd der i fem år etter overtagelsen.

Boplikten er en betingelse for at odelsberettigede eller nær slekt kan erverve landbrukseiendom konsesjonsfritt etter konsesjonsloven § 5 første ledd punkt 1. og 2. Den lovbestemte boplikten påhviler eieren selv; boplikten er personlig. Eies eiendommen i et sameie har hver enkelt sameier boplikt. Departementet har, i de tilfeller det drøyer med å få avsluttet skifte, antatt at når fristen for å kreve offentlig skifte er gått ut 3 år etter arvelaters død, må det som hovedregel legges til grunn at det har oppstått et tingsrettslig sameie mellom arvingene og dermed et erverv som utløser boplikt.

Boplikt kan oppstå under følgende forutsetninger:

1. Eiendommens bebyggelse er eller har vært brukt som helårsbolig eller eiendommen har bebyggelse under oppføring der tillatelse til bebyggelse er gitt med sikte på boligformål.
2. Eiendommen består av mer enn 35 dekar fulldyrka eller overflatedyrka jord eller har over 500 dekar produktiv skog.

Eiendommen anses som ubebygd hvis bebyggelsen er ubrukelig på grunn av alder eller forfall. For fulldyrka og overflatedyrka jord tar forskriften utgangspunkt i definisjoner og beskrivelser i AR5.

Erverver må tilflytte eiendommen innen et år etter ervervet. Etter § 6 er boplikten oppfylt fra da erverver er registrert bosatt på eiendommen etter regler fastsatt i lov om folkeregistrering. Boplikten varer i fem år. Den som ikke kan eller vil bosette seg på eiendommen må søke konsesjon. Når ett år er omme oppstår ingen ytterligere frist for å søke om konsesjon og er det på dette tidspunktet ikke søkt konsesjon kan det fremmes konsesjonspålegg etter konsesjonsloven § 13.

Kommunen kan gi fritak fra boplikten etter odelsloven § 39 som omhandler regler for gjenlevende ektefelle og samboers vern om å bli fratatt odelseiendom ved den annen ektefelles død.

Erverv til landbruksformål

§ 9. (særlige forhold for landbrukseiendommer)

Ved avgjørelse av søknad om konsesjon for erverv som skal nyttet til landbruksformål skal det legges særlig vekt på:

1. om erververs formål vil ivareta hensynet til bosettingen i området,
2. om ervervet innebærer en driftsmessig god løsning,
3. om erververen anses skikket til å drive eiendommen,
4. om ervervet ivaretar hensynet til helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskapet.

Bosettingshensynet

I alle konsesjonssaker skal kommunen ta stilling til om det skal stilles vilkår om boplikt. Det må under avklares om bosettingshensynet gjør seg gjeldende i det aktuelle området og med hvilken tyngde. Bosettingshensynet kan tilsi at det settes vilkår om boplikt, og vilkåret må

spesifisere om boplikten er personlig eller upersonlig (til forskjell fra den lovbestemte boplikten etter § 5).

Sannsynligheten for at eieren vil bli boende på eiendommen er stor for eiere som selv har bodd der i fem år etter overtagelsen. Det er ikke like god grunn til å anta at leier vil bli boende på eiendommen. I slike tilfeller kan hensynet til en stabil bosetning på eiendommen tilsi at det skal settes vilkår om personlig boplikt. En kan også komme til at eiendommen blir bedre tatt vare på om eieren selv bor på eiendommen enn om andre bor der, eller at upersonlig boplikt antas å bidra med lite aktivitet i lokalsamfunnet. Er det snakk om upersonlig boplikt må en vurdere om plikten skal vare i mer enn fem år.

Gjelder saken erverv av tilleggsjord vil bosettingshensynet kunne ivaretas dersom det er grunn til å tro at en utvidelse av ressursgrunnlaget er med på å danne grunnlag for videre bosetning på eiendommen.

Driftsmessig god løsning

Det er et nasjonalt mål å skape stabile arbeidsplasser og lønnsomhet i landbruket. Dette innebærer at en må tilstrebe en bruksstruktur som gir grunnlag for å redusere kostnadene og tilpasse driften til endringer i rammebetingelsene for norsk landbruk. Eiendomsstørrelse og den fysiske utformingen av eiendommen er viktige faktorer for å få det til. Arrondering og avstand blir viktige faktorer. Driftsmessig gode løsninger forutsetter rasjonelle driftsenheter.

Ved kjøp av tilleggsjord er det viktig at avstanden ikke blir for stor. En må vurdere påregnelig driftsopplegg og transportbehovet i den forbindelse sammen med eventuelt økte driftsutgifter og trafikkmessige ulemper. Eksempelvis vil transportavstand ha stor betydning for husdyrhold, men mindre betydning for korn- og grasproduksjon.

Dersom erverver kjøper eiendom med formål om å opprettholde eiendommen som selvstendig bruk er vurderingen en annen. Flere hensyn tilsier da at en bør være tilbakeholden med å innvilge konsesjon på bakgrunn av personlig boplikt og ønsket om å unngå kapitalplassering og spekulasjon av landbrukseiendommer.

Skikkethet

Det kreves ingen formell landbruksutdanning. Ved erverv av tilleggsjord vil erververen normalt ha tilstrekkelig praksis fra drift av den eiendommen han har fra før.

Helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskap

Med helhetlig ressursforvaltning menes at en må se på hvilke virkninger eierskifte har for ressursene på eiendommen. Ressursene skal disponeres på en slik måte at produksjonsevne og utnyttelsesevnen ivaretas slik at eiendommen i framtida kan legge grunnlag for drift og bosetning.

Med kulturlandskapet menes landskapsbildet, mangfoldet i naturen og kulturhistoriske verdier. Hensynet til kulturlandskapet er dessuten knyttet til produksjon av miljøgoder som turveier og natur- og kulturopplevelser for allmennheten. Det samme gjelder muligheten for jakt, fiske, rekreasjon og turisme. Kulturlandskapet er en samfunns gode som landbruket har et særlig ansvar for å ivareta. Det kan gi grunnlag for avslag eller konsesjonsvilkår hvis konsesjonssøker skal bruke eiendommen på en slik måte som bidrar til å redusere kulturlandskapsverdiene.

Erverv der søkeren ikke skal/kan oppfylle lovbestemt boplikt

Dersom odelserverver eller nær slektning ikke kan eller vil oppfylle boplikten må han/hun søke konsesjon. Om erververen er skikket til å drive eiendommen skal ikke vurderes i slike saker. Det skal heller ikke foretas priskontroll. I tillegg til punkt nr. 1, 2 og 4 i § 9 vurderes eiendommens størrelse, avkastningsevne og husforhold i forhold til om bosettingshensynet blir tilsidesatt ved å innvilge konsesjon, og i hvor stor grad. Som ellers skal det tas utgangspunkt i hvordan samfunnsinteressene best kan ivaretas. Livssituasjonen kan etter omstendigheten tilsi at det stilles vilkår om at det ikke er eieren selv som skal bo på eiendommen, men at den leies ut. Søkers tilknytning til eiendommen kan også knyttes til vurderingen. Sistnevnte momenter skal ikke tillegges særlig vekt.

Priskontroll

I tillegg til vurderinger etter § 9 skal følgende eiendommer også vurderes etter § 9 a:

- bebygde eiendommer over 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord
- ubebygde eiendommer med mindre eiendommen er en ren skogeiendom

Eiendommer uten produktive arealer anses ikke som erverv til landbruksformål og det skal følgelig ikke foretas priskontroll.

Ved erverv av bebygd eiendom med brukbart bolighus skal priskontroll unnlates dersom den avtalte kjøpesummen er under 3,5 millioner kroner. Beløpsgrenseunntaket får bare anvendelse hvor ervervet skjer til boligformål. Som brukbart bolighus regnes hus som har en slik standard at kjøperen kan flytte til eiendommen; boligen må for eksempel ha tilfredsstillende løsninger for vei, vann og avløp.

Hensynet til samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling er et supplerende moment til hensynene som skal vektlegges etter § 9. Det skal foretas en helhetlig vurdering av alle momentene samlet, og selv om kommunen mener prisen er for høy kan kommunen etter en samlet vurdering gi konsesjon.

Kontroll og oppfølging

Kommunen skal føre kontroll med at den som erverver konsesjonspliktig fast eiendom søker konsesjon, og at nærmere bestemte lovvilkår overholdes jf. § 13 og § 17.

Dersom en konsesjon er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger av vesentlig betydning eller erververen overtrer konsesjonsvilkårene vesentlig kan konsesjonen trekkes tilbake. Slike forhold skal meldes fylkesmannen. Blir konsesjonen trukket tilbake eller avslått skal det fastsettes en frist for innehaver å sørge for at eiendommen blir overdratt til noen som lovlig kan erverve den. Oversittes denne fristen skal melding om dette oversendes Fylkesmannen.

Ved oppfølging av lovbestemt boplikt etter § 5 er det nødvendig å innhente erververens kommentar til de faktiske opplysningene som legges til grunn før det tas stilling til hvordan oppfølgingen blir. Hvis det foreligger vesentlig brudd kan bruddet følges opp med konsesjonspålegg. Et brudd karakteriseres som vesentlig etter 4-6 måneder.

Kommunale retningslinjer

1. Konesjonsvilkår

Konesjonslovens virkemidler skal brukes aktivt for å bidra til:

- Lokalt eierskap og lokal verdiskaping
- Styrke aktive bruk og bedre lønnsomhet i landbruket som grunnlag for aktiv drift og stabile arbeidsplasser
- Samsvar mellom bruks- og eierstrukturen
- Hindre at landbruksressurser benyttes til fritidsformål og bidra til aktiv utnyttelse av ressurser
- Opprettholde bosetting i kommunen

I de tilfeller kommunen finner det påkrevd med hensyn til å opplyse saken så godt som mulig tilskrives naboeiendommer som en del av saksforberedelsen. Særlig er dette relevant der konesjonssøker er annen enn den som leier joda eller hvor det ligger til rette for driftsmessig bedre løsninger. Tilskrivning av naboer er viktig for å kunne benytte virkemidlene i konesjonsloven aktivt. Dette har bakgrunn i begrepet «mest gagnlig for samfunnet» i § 1, som innebærer at en må velge mellom de faktiske mulighetene en har.

Dersom det er aktuelt å sette konesjonsvilkår bør søkeren ha fått anledning til å uttale seg før vilkåret settes. Søkerens uttalelse er av betydning for vilkårets innhold, og også for spørsmålet om konesjon kan gis eller ikke.

1.1 Boplikt

I alle konesjonssøknader stilles vilkår om personlig boplikt i fem år forutsatt at eiendommen har brukbart bolighus og har over 35 dekar med dyrka mark eller 500 dekar produktiv skog. Kun i unntakstilfeller kan upersonlig boplikt godkjennes, og i slike tilfeller stilles det krav til at vedkommende som skal ta eiendommen som bolig er registrert bosatt i kommunen.

En søknad kan ikke avslås med hensyn til bosettingshensynet, dersom det ikke er påregnelig at andre vil bosette seg der. For eiendommer som ligger avsides til, eksempelvis med lang avstand til skole og barnehage, kan bosettingshensynet tillegges mindre vekt. Dette vil ikke gjelde på eiendommer der det er grunnlag for aktiv drift; der skal uansett bosettingshensynet og hensyn til helhetlig ressursforvaltning veie tungt.

Konesjonssøknad som gjelder konesjonsfritt erverv der søker ikke kan/vil oppfylle boplikten må vurderes nøye. Husforhold, eiendomsstørrelse og avkastningsevne er av betydning for om bosettingshensynet og hensyn til helhetlig ressursforvaltning tilsidesettes. På eiendommer med grunnlag for aktiv drift enten i form av husdyrhold, jordbruksproduksjon eller annen næring veier hensyn til bosetting og helhetlig ressursforvaltning tungt, og dette kan danne grunnlag for avslag.

1.2 Avståelse av arealer

På eiendommer der søkeren ikke skal drive jordbruksareal selv, skal det foretas en vurdering av om det er aktuelt med avståelse av arealer til aktive brukere. Dette gjelder også dersom en eller flere av teigene ligger driftsmessig ugunstig til i forhold til resten av eiendommen. Et slikt konesjonsvilkår kan ikke gis uten at man har tilskrevet aktuelle naboeiendommer og avdekket interesse for arealet. Ved bruk av slikt vilkår skal det presiseres at arealet skal selges enten til jordinteressent eller annen aktiv landbrukseiendom.

1.3 Driveplikt

Søknader som gjelder erverv av landbrukseiendom med jordbruksareal der eier ikke skal drive arealet selv og der det ikke er hensiktsmessig med avståelse av areal, gis på vilkår om skriftlig leieavtale etter jordloven § 8. Avtalen må leveres kommunen innen 1 år etter ervervet.

1.4 Søknad om endring av konsesjonsvilkår

Dersom det foreligger gode grunner, kan søknad om utsatt frist for tilflytning godkjennes. Eksempelvis i tilfeller hvor bolighuset er under oppussing/restaurering.

Vilkår om avståelse av areal kan innvilges lengre frist dersom det er gode grunner for dette, eksempelvis at kjøper og selger trenger mer tid for å komme til enighet eller dersom søker må finne ny kjøper. Dersom det etter ny frist kan dokumenteres at konsesjonssøker har gjort det som kan forventes for å selge areal i konsesjonsvilkår, kan vilkåret vedtas fjernet.

I tilfeller der vilkår om skriftlig leieavtale ikke imøtekommes, følges forholdet opp etter jordloven.

2. Bruks- og eierstruktur

2.1 Erverv av tilleggsareal

Erverv av tilleggsareal vil i de fleste tilfeller bidra til robuste bruk med bedre lønnsomhet. Utvidelse av ressursgrunnlaget kan bidra til grunnlag for videre bosetting på bruket. Det skal legges vekt på driftsmessig gode løsninger, herunder arronderingsmessige forhold. Behov for tilleggsjord skal vektlegges og frivillige avtaler skal tilgodesees, men i enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig å tilskrive nabobruk.

2.2 Erverv av bruk nr. 2

Ved erverv av tilleggsbruk må det vurderes om brukene alene danner grunnlag for aktiv drift og bosetting. Det må også vurderes om brukene er egnet for å drives sammen som 1 driftsenhet. Er formålet med ervervet å drive brukene hver for seg skal søknaden vurderes nøye med hensyn til bosetting og arbeidsplasser i kommunen.

2.3 Sameie

Med etablering av sameier menes splittelse av eiendomsretten på flere sameiere. Dette omfatter også ansvarlig selskap.

2.3.1 Opprettelse av nye sameier

Søknad om erverv av landbrukseiendom i sameier skal avslås. For ektefeller eller personer i ekteskapslignende forhold kan dette godkjennes, med vilkår om at eiendommen skal bestå som 1 driftsenhet ved eventuelt samlivsbrudd.

2.3.2 Erverv av andel i eksisterende sameie

Erverv som bidrar til å redusere antall sameiere anses svært positivt. Erverv som medfører flere sameiere godkjennes ikke. Erverv av andel i sameie kan ikke godkjennes uten at søker har landbrukseiendom i kommunen fra tidligere, men dersom søker øker sin sameieandel kan det gjøres unntak selv om andel i sameiet ikke er knyttet til et hovedbøl eller annen landbrukseiendom i kommunen.

Sameielovens bestemmelser hensyntas.

2.4 Selskap med begrenset ansvar

Landbrukseiendommer skal i størst mulig grad eies av fysiske personer og søknader fra selskaper skal i utgangspunktet avslås. Dette har bakgrunn i ønske om lokalt eierskap og tilknytning, samt varig bosetting på landbrukseiendommer.

3. Priskontroll

Fullstendige verdiberegninger skal utføres i konsesjonssaker hvor det er tvil om avtalt kjøpesum er i samsvar med konsesjonsloven § 1.

Prisen på landbrukseiendommer skal holdes på et nivå som gir mulighet for brukbar økonomi for den som skal overta eiendommen. Hensynet til den som skal overta eiendommen og bruke den som bolig og arbeidsplass danner grunnlag for hva som er ønskelig prisnivå. Prisnivået kan dermed ikke være høyere enn det som reflekterer verdien av eiendommens driftsgrunnlag og verdien eiendommen har som bosted. Avkastningsverdien på eiendommens ressurser (skog, jord og bygningsmasse) skal beregnes med utgangspunkt i tradisjonell drift.

4. Oppfølging av boplikt og konsesjonsvilkår

Kommunen fører løpende oversikt over boplikt på landbrukseiendommer i kommunen. Boplikt følges opp etter konsesjonslovens paragrafer. Ved vesentlig brudd på lovbestemt boplikt (4-6 måneder) utsendes pålegg om å søke konsesjon innen gitt frist, med hjemmel i § 13.

Ved brudd på konsesjonsvilkår innhentes søkers kommentar. Dersom det ikke er forhold som tilsier endring av konsesjonsvilkår kan konsesjon trekkes tilbake og søker pålegges å overdra eiendommen til noen som kan få/ikke trenger konsesjon innen en gitt frist. Dette med hjemmel i § 16. Slike forhold meldes til Fylkesmannen.